

Åbent brev til Per Aage Brandt, med noter (af 15-05-2016)
(Dette brev vil kun være i omløb på de sociale medier. I det mindste de næste 100 dage.)

Mikkel Krause er en modig mand: Siden Rune Lykkebergs mistænkeliggørelse af Agambens anliggende i anmeldelsen "Den helt normale undtagelsestilstand" af delbind II.1 i *Homo Sacer*-arbejdet betitlet "Undtagelsestilstand" i Information 13+14 marts 2010, har der hersket omertà*) på dette felt: De efterfølgende fem dansksprogede bøger af Agamben, der er udkommet siden Ole Jorns oversættelse af *Undtagelsestilstand* og før *Homo Sacer I*, er ikke blevet anmeldt, når man ser bort fra en enkel omtale i Information af den prækursoriske antologi "Midler uden mål", en omtale der ikke omhandlede indholdet i den af Gosvig Olesen oversatte bog (en bog som Mikkel Krause heldigvis også lige fik nævnt). - Og så altså nu her i april, hvor *Homo Sacer*s første del (HS I) er blevet anmeldt to gange: Den ene i den mærkeligt "insinuerende" stil, som Lykkeberg havde benyttet seks år før. - Det er Mikkel Bolt, der har udmøntet betegnelsen "insinuerende" om den omtale-måde, der ikke tager Agambens bøger for tekster, men for genkendelige hensigter. Det er en god betegnelse for en fremgangsmåde, der dels skyldes radikaliteten i Agambens tænkning og dels den meget omfattende lærdom inden for retsfilosofi, filologi og kirkehistorie, læseren skal sætte sig ind i og tage stilling til. - Dit indlæg forleden indskriver sig lydefrit i det insinuerende, og Lykkeberg har set det straks, bl.a. takket være din brug af formuleringer som "Man genkender...".**)

Vi lever jo nu i en periode, hvor der skal vælges side; og selvom der har været revolter, pladsbesættelser og riots i Vesten plus ægyptiske opstande, syrisk revolution samt borgerkrig i Yemen, Cyrenaika og Tripolitanien, hvad Mellemøsten angår, så er der endnu ikke sammenhæng i denne bevægelse. Det er blot indlysende, at pengeøkonomi og nationalstater ikke er en del af løsningen (kirkerne og moskeerne naturligvis heller ikke). - Der er overproduktion af alt i forhold til den markeds-mæssige efterspørgsel, så den ene del af profitten venter i Panama og andre steder, mens den anden del køber amerikanske fly og franske flådefartøjer (de fattigere lande må nøjes med russisk isenkram).

Så pengeøkonomien og nationalstaten må omstyrtes eller destitueres, som den usynlige komité har døbt den nødvendige fremgangsmåde. Jf. diskussionen med Nancy i Visuel Arkivering nr.08 (VA08).

Judith Butler kæmper også med dette 'destitutive' i sine "Notes Towards a Performative Theory of Assembly" (s.78-80 bl.a.), men knytter det meget fint til den udelukkede udsættelse (dvs. udsat "fra" sit hjem/lejlighed/landsby/Aleppo) i stedet for afsættelse. Og til den udelukkede forsøg på at blive (gen)indsat i rettigheder af en slags.

Hun har dog heller ikke set, at forbindelsen mellem den udelukkede og den suveræne er konstitutiv for staten og dét horisontalt; i stedet for Hobbes' og Bakunins vertikale modeller. Det er også derfor, at kongen behøver sit/dens dobbeltlegeme (og det er så den ene del af dobbeltlegemet, der stemmes om i demokratierne). Ellers kunne suverænen blot være en *Christus Rex*, der var steget ned fra korset som en inkarnation med vikar à la paven.

For Judith Butler - ligesom for Agamben for 21 år siden med første del af *Homo Sacer* - er det springende punkt fortolkningen af Hannah Arendts "The Human Condition" og dermed det paradigmatiske ved polis' politik. Begge kritiserer de dette arendtske paradigmatiske, om end ud fra to forskellige interesser: Agamben for at forstå den suveræne magts konstitution gennem udelukkelse som dannelsen af en polaritet i gråzonen uden for borgerskabet/samfundet, mens Butler gør det for at forstå den udelukkede revolutionære

aktionsmuligheder. Butler har nogle fantastisk fine linjer om disse muligheds beskaffenhed i tid og rum i denne bog. – Og revolutionen er nok først og fremmest etableringen af egalitære rettigheder globalt; dvs. en verdensomspændende “lighed for loven”, som Kant fordrede det i sin kosmopolitik.

Agamben er dog mest af alt filolog, og det fra begyndelsen af: altid forslag til nyfortolkninger og nyoversættelser fra latin og græsk. I den sidste bog, delbindet IV.2 om ‘kroppenes brug’, er det forbindelsen mellem krop og væren hos Aristoteles der præciseres som aldrig før; bl.a. gennem en meget solid analyse af slavekroppens ‘brug’ ifølge netop Aristoteles.

Traditionelt f.eks. med Xavier Tillettes på dette punkt meget grundige Schellingbiografi er det blevet hævdet inden for fagfilosofien, at Schelling var den skarpeste hellenist og klassiske filolog af dem alle i nærheden (dvs. Kant, Fichte, Hegel, Marx – Hölderlin er jo et kapitel for sig). Siden blev det Heidegger, accepteret af eksempelvis Jaspers, Löwith og Arendt for denne kompetence. I dag er det så Agamben, hvis nyoversættelser af de centrale begreber – fra netop Aristoteles over Paulus breve til kirkefædrene i 300-tallet – drøftes bl. de skriftkyndige. - Det var Jacob Taubes, der havde gjort opmærksom på, at det var i filologien, der skulle begyndes forfra: Assmann valgte oldægyptisk og Agamben valgte oldgræsk... Og det er forbindelsen mellem det nøgne liv og værenskategorien, der måske især er på færde i disse nyfortolkninger, som nævnt i VA08, altså bestemmelsen af kroppen som tilstand i live og som potentialitet i kraft af dette liv.

Det er jo et emne, der tilhører filosofisk antropologi. - Som jeg gjorde opmærksom på det i mit bidrag til dit festskrift, da du fyldte 70, så har du selv kæmpet med fortolkninger i din afhandling “Sandheden, Sætningen og Døden” (fra 1983), der minder stærkt om “legacy’en” Arendt-Foucault, som Agamben bygger videre på, eksplicit i HS I.

Men som sagt: der skal vælges side: Slavoj Žižek, Peter Sloterdijk og senest Uffe Østergård (i Weekendavisen 15-5-2016) har alle meldt sig som europæiske grænsevogtere. Uffe foreslår endog flere landminer og bedre bevæbning af de skibe, der skal jage flygtningetransporterne. Flygtningene skal vide, at de kommer fra asken til ilden, når de flygter mod Europa. - Men alle ved jo, at før dét stopper nogen, må ildbæltet omfatte hele minikontinentet også, og ikke bare Balkan, Italien og Spanien, som det nu er på tale.

Det er naturligvis dét, de revolutionære vil komme i forkøbet: den totale krig, hvor kun de privilegerede trives. Det er det, de franske natteravne og zadister har forstået. Og de har alle teorier og al lærdom på deres side. Kunsten og filmen også. Her over for er der kun militær, politi, bureaukrater, kapitalapologeter og deres massemedier.

Af respekt for dit eget arbejde inden for semiotikken og for din poesi, synes jeg derfor, at du skulle trække dit indlæg i Politiken tilbage. Det danske sprog har mange fine formuleringer netop til det brug: “du er kommet på bedre tanker” eller “ved nærmere eftertanke” osv. Så vidt jeg kan se, er der ingen grund til, at dit omdømme nu måske skal falde med Bouvard/Pécuchetagtige formuleringer som “Man genkender nazimotivet”.

Fortsat venlig hilsen, Carsten.

Noter:

*)

Omertà: siciliansk term, der dækker mafiøse fællesfortællinger.

**)

Indtil Lykkeberg sprang ud som Europa-modstander forleden og blev angrebet derfor af Margrete Auken, var han især en mester i tvetydighed. I begyndelsen forsigtigt. Det begyndte sådan her for 14 år siden i Lykkebergs endnu kun lidt insinuerende anmeldelse af John Pedersens "Lys forude? Oplysningstanker fra Voltaire til Søren Krarup" (Gyldendal, 2002). I sin anmeldelse i Information den 10. maj 2002, skrev Lykkeberg bl.a.:

"Men Pedersen viser omhyggeligt, at forholdet mellem de parisiske postrevolutionære massehenrettelser og formuleringen af menneskerettighederne som manifestation af det frigjorte menneske er komplekst. Og han undergraver således den manøvre, hvor Krarup bruger guillotinen til at afvise menneskerettighederne.

Desværre læser Pedersen ikke Krarup så generøst, som han læser Voltaire.

Pedersen fortæller, hvordan mennesket først blev defineret ved sine rettigheder, og siden blev forpligtigelserne tilføjet. Og Krarups ofte voldsomt artikulerede argumentation er funderet på en kritik af det suveræne menneske, der hævder sine rettigheder. For kristne Krarup kommer mennesket derimod til verden som skyldner. Det er sat ved noget andet end sig selv."

Efter denne første ikke-vælgne side, så kommer det alligevel om John Pedersens bog: "Men den er som debatbog alligevel skæmmet af Pedersens tendens til skolemesterskældud: De andre har misforstået originalteksterne. De har taget fejl. Per Stig Møller har taget fejl, Grundtvig har misforstået oplysningsprojektet, og Krarup vrøvler." Og det kommer så flere gange om John P.: "han skælder ud. Og det er ikke særlig tolerant".

I en af sine allersidste tekster kaldte Ribbjerg Lykkebergs skrivemåde for "et skridt frem og to skridt tilbage". Og det er rigtigt, men det er faktisk også værre: For omertà'en tog radikalt til i løbet af 00'erne. I førnævnte anmeldelse af Agambens "Undtagelsestilstand" otte år senere, nævnte Lykkeberg end ikke, at Agambens bog indeholder en omfattende diskussion af totalitarismeforskningens svenske grundlægger Herbert Tingsten. Tingsten havde i 1926 udgivet sin banebrydende afhandling "Konstitutionella Fullmaktslagar i Modern Parlamentarism" og fire år efter sit store historiske studie "Regeringsmaktens Expansion under och efter Världskriget – Studier över konstitutionell fullmaktslagstiftning". Begge var blevet oversat til fransk i regi af Nationernes Forbund i Geneve. Agamben bygger på Tingsten i hele sin forfatningshistorie. Ikke på Carl Schmitt.